

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava 2013. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud. Za sve dodatne informacije pročitajte ceo tekst obaveštenja o autorskom pravu na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

DRUGO ODELJENJE

PREDMET AHMET JILDIRIM PROTIV TURSKE

(Predstavka br. 3111/10)

PRESUDA

STRAZBUR

18. decembar 2012.

PRESUDA JE PRAVOSNAŽNA

18/03/2013

*Ova presuda je postala pravosnažna u skladu sa članom 44. stav 2 c. Konvencije.
Moguće su redaktorske izmene.*

U predmetu Ahmet Jildirim (Yıldırım) protiv Turske,

Evropski sud za ljudska prava (drugo odeljenje), postupajući u veću sastavljenom kako sledi :

Gvido Rajmondi (Guido Raimondi), *predsednik*,
Danute Jočiene (Danutė Jočienė),
Dragoljub Popović,
Andraš Sajo (András Sajó),
İşil Karakaş (Işıl Karakaş),
Paulo Pinto de Albuquerque (Albuquerque),
Helen Keler (Keller), *sudije*,

i Stenli Nejsmit (Stanley Naismith), *sekretar odeljenja*,
posle većanja na zatvorenoj sednici 20. novembra 2012,
izriče sledeću presudu usvojenu toga dana :

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 3111/10) protiv Republike Turske čiji se jedan državljanin, g. Ahmet Jildirim (Yıldırım) (« podnosilac predstavke »), obratio Sudu 12. januara 2010. godine na osnovu člana 34 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (« Konvencija »).

2. Podnosioca predstavke zastupao je g. A. Kajmak (Kaymak), advokat iz İzmira. Tursku vladu (« Vlada ») zastupao je njen agent.

3. Podnosilac predstavke je posebno tvrdio da mera blokiranja pristupa njegovom internet sajtu koju su izrekle nacionalne vlasti predstavlja neopravdanu povredu njegovih prava zagantovanih članovima 6, 7, 10 i 13 Konvencije i članom 2 njenog Protokola br.1.

4. Predstavka je 31. januara 2011. dostavljena Vladi. U skladu sa članom 29 § 1 Konvencije koji to omogućava, takođe je odlučeno da će se veće istovremeno izjasniti o prihvatljivosti i o suštini predmeta.

5. Podnosilac predstavke je podneo dopunske pismene primedbe (član 59 § 1 Pravilnika). Takođe su primljene primedbe i od udruženja *Pravna inicijativa otvorenog društva (the Open Society Justice Initiative)*, koje je od predsednice Suda dobilo dozvolu da iznese svoje mišljenje u okviru pismenog postupka (član 36 § 2 Konvencije i član 44 § 2 Pravilnika).

ČINJENIČNO STANJE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

6. Podnosilac predstavke je rođen 1983. godine i ima boravište u Istanbulu.

7. On je vlasnik i korisnik veb sajta « <http://sites.google.com/a/ahmetyildirim.com.tr/academic/> », na kojem objavljuje svoje akademske radove i stavove iz različitih oblasti. Taj sajt je napravljen uz korišćenje servisa Gugl sajts (« Google Sites ») (<http://sites.google.com/>), tj. jednog Guglovog modula za kreiranje i hosting veb sajtova.

8. Prvostepeni krivični sud iz Denizlija je 23. juna 2009. godine doneo presudu kojom, na osnovu člana 8 § 1 b) zakona br. 5651 o regulisanju objavljivanja na internetu i borbi protiv prekršaja koji su na njemu počinjeni, naređuje blokiranje pristupa sajtu <http://sites.google.com/site/kemalizminkarinagrisi/benimhikayem/atauerk-koessi/at> (u daljem tekstu « sporni sajt »). To je bila preventivna mera doneta u okviru krivičnog postupka koji se vodio protiv njegovog vlasnika, optuženog za vređanje uspomene na Ataturka.

9. Istoga dana je, na osnovu člana 8 § 3 zakona br. 5651, jedan primerak odluke o blokiranju dostavljen na izvršenje Predsedništvu telekomunikacija i informatike (« PTI »)

10. Na zahtev PTI, 24. juna 2009. godine, prvostepeni Krivični sud u Denizliju preinačuje svoju odluku od 23. juna i odlučuje da u potpunosti blokira pristup Gugl sajtsu na osnovu člana 8 § 3 zakona br. 5651. PTI je zapravo naveo da je to jedini način da se blokira sporni sajt, s obzirom da njegov vlasnik nije nosilac potvrde o hostingu i da se nalazi u inostranstvu.

11. Primenivši odluku od 24. juna 2009, PTI je u potpunosti blokirao pristup Gugl sajtsu. Tako je podnosilac predstavke bio onemogućen da pristupi sopstvenom veb sajtu, i takvi njegovi pokušaji su bez izuzetka bili osujećeni odlukom o blokiranju koju je izrekao sud.

12. Podnosilac predstavke je 1. jula 2009. godine uložio žalbu na odluku o blokiranju od 24. juna 2009, i zahtevao ukidanje pomenute mere u delu koji se odnosi na njegov sajt, ističući da je on bio njegov redovan korisnik tako što je objavljivao svoje akademske radove i mišljenja iz različitih oblasti, te da je ta mera imala za posledicu sprečavanje svakog pristupa pomenutom sajtu iako on nije imao nikakve veze sa onim sajtom koji je bio blokiran zbog svog nezakonitog sadržaja. On je istakao da u cilju sprečavanja da ostali veb sajtovi budu pod udarom pomenute mere treba izabrati neki drugi metod koji bi osujetio pristup samo spornom sajtu. Naveo je kao primer jednu meru blokiranja URL-a.

U prilog svom zahtevu podneo je sudu jednu kopiju veb stranice koja se pojavljivala kada je pokušavao da pristupi svom sajtu (<http://sites.google.com/a/ahmetyildirim.com.tr/academic/>). Na toj stranici se moglo pročitati sledeće obaveštenje :

« Predsedništvo telekomunikacija i informatike primenjuje odluku Prvostepenog krivičnog suda u Denizliju od 24. juna 2009. godine u pogledu ovog Internet sajta (sites.google.com) kao preventivnu meru »

13. Prekršajni sud u Denizliju je 13. jula 2009. godine odbacio zahtev podnosioca predstavke. Pozivajući se u tom smislu na jedno mišljenje PTI, ocenio je da je jedini način blokiranja pristupa spornom sajtu, u skladu sa odlukom o blokiranju, bilo blokiranje pristupa stranici « <http://sites.google.com> », sa koje je vršeno sporno objavljivanje.

14. U jednom pismu od 25. aprila 2012. godine, podnosilac predstavke obaveštava Sud da još uvek nije u mogućnosti da pristupi svom internet sajtu, iako je, po njegovom saznanju, krivični postupak protiv vlasnika spornog sajta obustavljen 25. marta 2011. godine, zbog nemogućnosti da se utvrdi identitet i adresa optuženog, koji se nalazio u inostranstvu.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Zakon br. 5651 od 4. maja 2007. godine o regulisanju objavljivanja na Internetu i borbi protiv prekršaja koji su na njemu počinjeni

15. Relevantni delovi zakona br. 5651 glase :

« Član 2

Definicije

1) U svrhu ovog zakona,

(...)

e) **Provajderom pristupa** (*erişim sağlayıcı*) [smatraće se] svako fizičko ili pravno lice koje korisnicima pruža pristup Internetu ;

f) **Provajderom sadržaja** (*içerik sağlayıcı*) [smatraće se] svako fizičko ili pravno lice koje proizvodi, menja ili isporučuje bilo koju vrstu informacija ili podataka namenjenih korisnicima Interneta ;

(...)

ğ) **Objavljivanjem** (*yayın*) na Internetu [smatraće se] svi podaci dostupni neodređenom broju lica preko Interneta ;

(...)

1) **Objavljivanjem** (*yayın*) [će se smatrati] objavljivanje na Internetu ;

(...)

Član 4

Odgovornost provajdera sadržaja

1) Provajderi sadržaja su odgovorni za svaki sadržaj koji isporučuju preko Interneta.

2) Provajderi sadržaja nisu odgovorni za sadržaje koji pripadaju nekom drugom licu koji su dostupni putem linka koju oni pružaju (...)

(...)

Član 5

Odgovornost provajdera hosting servisa

1) Provajder hosting servisa nema obavezu nadzora nad sadržajem kojem pruža svoje usluge domaćina kao ni obavezu provjere njihove zakonitosti.

2) Uz rezervu svoje krivične odgovornosti, kada ima saznanja, na osnovu člana 8 i 9 ovog zakona, o nezakonitoj prirodi nekog od sadržaja kojem pruža uslugu hostinga, dotični provajder hosting servisa je dužan, u meri u kojoj je za to tehnički osposobljen, da prestane da ga objavljuje.

Član 6

Odgovornost provajdera pristupa

1) a) Kada ima saznanja, na osnovu odredaba ovog zakona, o nezakonitoj prirodi sadržaja koju je neki korisnik objavio, provajder pristupa je dužan da, u meri u kojoj mu to dozvoljavaju tehničke mogućnosti, blokira pristup nezakonitom sadržaju.

(...)

2) Provajder pristupa nije dužan da vrši proveru zakonitosti sadržaja i informacija kojima obezbeđuje pristup

(...)

Član 8

Odluka o blokiranju pristupa i njeno izvršenje

1) Mera blokiranja pristupa (*erişimin engellenmesi*) sadržajima objavljenim na Internetu izriče se kada postoje dovoljni razlozi da se posumnja da njihova sadržina predstavlja dolenađene povrede zakona :

a) Kršenja predviđena krivičnim zakonikom (...)

- 1) podstrekavanje na samoubistvo (član 84),
- 2) seksualna zloupotreba maloletnika (član 103 § 1),
- 3) olakšavanje upotrebe opojnih sredstava (član 190),
- 4) isporuka proizvoda opasnog po zdravlje (član 194),
- 5) pornografija (član 226),
- 6) prostitucija (član 227),
- 7) pružanje hosting usluga igrama u novac (član 228),

b) prekršaji protiv Ataturka predviđeni zakonom br. 5816 od 25. jula 1951.

(...)

2) Meru blokiranja pristupa izriče sudija, ukoliko se predmet nalazi u fazi istrage, ili sud, u slučaju gonjenja. Meru blokiranja pristupa u toku istražnog postupka može naložiti i tužilac u slučaju kada bi njeno kašnjenje moglo biti štetno. U tom slučaju pomenuta mera će se u narednih 24 sata podneti na odobrenje sudiji. On svoju odluku mora doneti u narednih 24 sata. Ukoliko ne odobri meru blokiranja, tužilac će je bez odlaganja ukinuti. Na odluku o blokiranju pristupa donetu kao preventivnu meru može se izjaviti žalba, na osnovu odredaba zakonika o krivičnom postupku br. 5271

3) Jedan primerak odluke o blokiranju koju je doneo sudija, sud ili javni tužilac dostavlja se na izvršenje Predsedništvu [telekomunikacija i informatike].

4) Kada se provajder sadržaja ili provajder hosting servisa nalaze u inostranstvu (...) odluku o blokiranju pristupa izriče Predsedništvo po službenoj dužnosti. Potom se o njoj obaveštava provajder pristupa, od kojeg se zahteva njeno izvršenje.

5) Odluke o blokiranju pristupa izvršavaju se bez odlaganja, a najkasnije u roku od dvadeset i četiri sata od njenog prijema.

(...)

7) U slučaju obustavljanja krivičnog postupka, odluka o blokiranju pristupa automatski zastareva (...)

8) U slučaju da se postupak okonča oslobađajućom presudom, odluka o blokiranju pristupa automatski zastareva (...)

9) Kada se ukloni nezakoniti deo objavljenog sadržaja, mera blokiranja pristupa se ukida (...) »

16. Predsedništvo telekomunikacija i informatike osnovano je po osnovu privremenog člana 7 zakona br. 2559 o ovlašćenjima i obavezama policije, izmenjenog 3. jula 2005. zakonom br. 5397. Ono je, kao državni organ, upravo zaduženo za snimanje i kontrolu informacija koje se šire putem telekomunikacionih instrumenata.

17. U praksi, kada neki sud naloži blokiranje pristupa nekom konkretnom sajtu, PTI je zadužen za izvršenje pomenute mere. Ukoliko se provajder sadržaja ili provajder hosting servisa nalaze u inostranstvu, PTI može u potpunosti blokirati pristup stranicama posredničkog pružaoca servisa, na osnovu člana 8 §§ 3 i 4 zakona br. 5651. Kada se donese neka odluka o blokiranju pristupa, ne samo da se može blokirati pristup sajtu protiv kojeg se vodi krivični postupak već ta mogućnost postoji i za pristup celokupnom sadržaju Internet domena. Tako se desilo da su domeni kao « *blogspot.com* », « *blogspot.com* », « *Google groups* », « *myspace.com* » kao i « *youtube.com* » bili predmet mere blokiranja pristupa na duže periode zbog sajtova kojima su pružali hosting servis.

18. Pojam « objavljivanja » predviđen članom 8 § 1 zakona br. 5651, takođe je bio predmet debate u okviru doktrine. Prema određenim komentarima, stav ǧ), na osnovu kojeg se pojam « objavljivanje na internetu » odnosi na « podatke dostupne neodređenom broju lica preko interneta », je u kontradikciji sa pojmom iz stava 1) istog člana, koji kaže « **Objavljivanjem** (*yayın*) [će se smatrati] objavljivanje na Internetu ». Zapravo, poteškoća nastaje zbog reference « podaci dostupni preko interneta » što se može primeniti na svu vrstu podataka koji se šire internetom.

III. MEĐUNARODNO PRAVO I PRAKSA

A. Savet Evrope

1. *Konvencija o sajber kriminalu*

19. Konvenciju o sajber kriminalu (STE n° 185), koja je stupila na snagu 1. jula 2004. godine, izradile su države članice Saveta Evrope, Kanada, Japan, Južnoafrička Republika i Sjedinjene države. Ona se odnosi na

različite vrste krivičnih dela iz domena sajber kriminala : krivično delo protiv poverljivosti, integriteta i dostupnosti kompjuterskih podataka i sistema, falsifikovanje i prevare u vezi sa kompjuterima, krivična dela u odnosu na sadržaj, a naročito vezana za dečiju pornografiju, krivična dela koja se odnose na kršenje autorskih i njima sličnih prava (Poglavlje II, Deo 1, odeljak 1 do 4)

2. *Komitet Ministara*

a. **Deklaracija CM (2005)56 final**

20. U preambuli deklaracije Komiteta ministara o ljudskim pravima i vladavini prava u informatičkom društvu (CM (2005)56 final, 13. maj 2005), priznaje se da « ograničen pristup ili potuno onemogućavanje pristupa ICT može lišiti pojedince mogućnosti da u potpunosti ostvare svoja ljudska prava ». U prvom poglavlju ove deklaracije, koje nosi naslov « Ljudska prava u informatičkom društvu », može se pročitati sledeće :

« 1. Pravo na slobodu izražavanja, informisanje i komunikaciju

Informacione i komunikacione tehnologije (ICT) pružaju svima mogućnosti, bez prejedana, da uživaju u slobodi izražavanja. Međutim, ICT sa sobom nose i mnoge ozbiljne izazove za tu slobodu, kao što su državna i privatna cenzura.

Sloboda izražavanja, informisanja i komunikacije treba da se poštuje ne samo u digitalnom okruženju nego i u okruženju koje nije digitalno, i ne treba da bude podvrgnuta ograničenjima, izuzev onim koja su predviđena članom 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava, samo zbog toga što se komunikacija vrši u digitalnom obliku.

Pri garantovanju slobode izražavanja, države članice treba da učine sve što je potrebno da se domaće zakonodavstvo kojim se reguliše borba protiv nezakonitih sadržaja, na primer, rasizma, rasne diskriminacije i dečije pornografije, primenjuje podjednako i na krivična dela počinjena pomoću ICT.

Države članice treba da stalno obezbeđuju i unapređuju zakonske i praktične mere za sprečavanje državne i privatne cenzure. (...) »

b. **Deklaracija od 28. maja 2003.**

21. U preambuli deklaracije « Deklaracija o slobodi komunikacije na internetu » koju je Komitet ministara usvojio 28. maja 2003. godine, na 840. sednici izaslanika ministara, rečeno je da *a priori* kontrola internet komunikacija, bez obzira na granice, treba da ostane izuzetak i da treba ukinuti sve prepreka za individualni pristup internetu. U deklaraciji se navode sledeća načela :

« (...)

Načelo 1 : Pravila koja važe za sadržaje na internetu

Države članice ne treba da na sadržaje na internetu primenjuju ograničenja koja su veća od ograničenja koja se primenjuju na druga sredstva za prenos i isporuku sadržaja.

(...)

Načelo 3 : Odsustvo prethodne državne kontrole

Državni organi ne treba da, putem opštih mera za blokiranje ili filtriranje, javnosti uskraćuju pristup informacijama i drugim komunikacijama na internetu bez obzira na granice. To ne sprečava postavljanje filtera radi zaštite maloletnika, naročito na mestima koja su im dostupna, kao što su škole ili biblioteke.

Pod uslovom da se poštuju mere zaštite iz člana 10 stav 2 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, mogu se preduzimati mere za uklanjanje internet sadržaja koje je moguće jasno identifikovati, ili alternativno, mere kojima se blokira pristup takvim sadržajima, ako su nadležni domaći organi doneli privremenu ili konačnu odluku prema kojoj su ti sadržaji nezakoniti.

(...) »

22. U objašnjenju deklaracije dat je sledeći komentar načela br. 3 :

« Odsustvo prethodne državne kontrole

Ovim načelom se ističe značaj odsustva prethodne državne kontrole u pogledu onoga što javnost može tražiti na internetu. Pojedine zemlje su zapravo imale tendenciju da onemoguće pristup javnosti sadržajima određenih stranih ili domaćih sajtova iz političkih razloga. Takvu i svaku sličnu praksu prethodne državne kontrole trebalo bi oštro osuditi.

Iako države ne bi nikakvim sredstvima trebalo da pribegavaju obimnijim merama za onemogućavanje pristupa neželjenim sadržajima, moraju se dozvoliti izuzeci u cilju obezbeđivanja zaštite maloletnika. Kada maloletnici imaju pristup internetu na primer u školama ili bibliotekama, državni organi mogu zahtevati postavljanje filtera na računare radi blokiranja pristupa štetnim sadržajima.

Odsustvo prethodne državne kontrole naravno ne isključuje mogućnost donošenja određenih mera u cilju uklanjanja nekog sadržaja sa interneta ili blokiranja pristupa tom sadržaju na osnovu privremene ili konačne odluke nadležnih domaćih organa prema kojoj su ti sadržaji nezakoniti ne samo na osnovu krivičnog već i drugih pravnih materija, kao što su građansko ili upravno pravo. To bi bio tipičan slučaj naloga da se na internetu ne objavi neki nezakoniti sadržaj. Takve mere, koje bi morale podrazumevati neku vrstu prethodne kontrole, trebalo bi da podležu

odredbama člana 10, paragraf 2, Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i trebalo bi da se odnose na sadržaje koji se mogu precizno identifikovati. »

c. Preporuka CM/Rec(2007)16

23. Komitet ministara je 2007. godine usvojio preporuku CM/Rec(2007)16 o merama za promovisanje vrednosti javnog servisa interneta. Pitanja pristupa internetu i dozvoljenih restrikcija su implicitno obrađena u drugom i trećem poglavlju naslovljenim tim redosledom « Pristup » i « Otvorenost ».

d. Preporuka CM/Rec(2007)11

24. Komitet ministara je iste, 2007. godine, usvojio preporuku CM/Rec(2007)11 o promovisanju slobode izražavanja i informisanja u novom okruženju informacija i komunikacija.

e. Preporuka CM/Rec(2008)6

25. Komitet ministara je, 2008. godine, usvojio preporuku CM/Rec(2008)6. U aneksu preporuke iznete su smernice za upotrebu i kontrolu internet filtera radi punog vršenja i uživanja slobode izražavanja i informisanja.

f. Preporuka CM/Rec(2012)3

26. Komitet ministara je, 4. aprila 2012. godine, usvojio preporuku CM/Rec(2012)3 o zaštiti ljudskih prava u kontekstu pretraživača. U paragrafu 1 te deklaracije, istaknuto je da « pretraživači omogućavaju svetskoj javnosti da traži, prima i dostavlja informacije, ideje i druge sadržaje, i posebno, da ima pristup znanju, da uzme učešće u debatama i učestvuje u demokratskim procesima. »

B. Evropska unija

a. Preporuka 2008/2160(INI),

27. Preporukom 2008/2160(INI), koju je Evropski parlament uvojio 26. marta 2009. godine, eksplicitno se predviđa da države moraju učestvovati u naporima koji se ulažu za uspostavljanje informatičke demokratije putem bezrezervnog i bezbednog pristupa internetu. Tako, Parlament preporučuje da se osudi nametnuta državna cenzura sadržaja koji se mogu tražiti na

internet sajtovima i poziva države članice « da garantuju da sloboda izražavanja neće podlegati samovoljnim restrikcijama bilo da dolaze iz javne i/ili privatne sfere i da će izbegavati svaku zakonodavnu ili upravnu meru koja bi mogla imati preventivno dejstvo na sve aspekte slobode izražavanja » (w).

b. Predmet *Scarlet Extended SA c. Société belge des auteurs compositeurs et éditeurs (Belgijsko društvo autora kompozitora i izdavača)* (Sud pravde Evropske unije)

28. Sud pravde Evropske unije (CJEU) je razmatrao predmet C-70/10, koji se odnosio na prethodno pitanje u vezi sa naredbom jednog belgijskog suda, kojom se zahteva od jednog belgijskog provajdera internet servisa da instalira softver koji bi obavljao permanentnu kontrolu i blokirao svaku onlajn aktivnost koja bi mogla povrediti prava intelektualne svojine.

29. CJEU je svojom presudom od 24. novembra 2011. godine podsetio da nosioci prava na intelektualnu svojinu mogu zahtevati da se donese sudsko rešenje protiv posrednika čiji servis su koristila treća lica da bi kršila njihova prava, i da modaliteti sudskog naloga potpadaju pod domaće pravo. Međutim ta domaća pravila moraju poštovati ograničenja koja proizlaze iz prava EU, posebno zabranu predviđenu direktivom 2000/31/CE o elektronskoj prodaji, prema kojoj domaće vlasti ne bi trebalo da predviđaju mere kojima se provajderi pristupa internetu primoravaju na opšti nadzor nad informacijama koje prenose svojom mrežom. Stoga nalog kojim se provajder pristupa internetu primorava da uspostavi takav sistem filtriranja ne bi bio u skladu sa zahtevom da se ispoštuje prava ravnoteža između s jedne strane prava na intelektualnu svojinu i sa druge strane slobodnog preduzetništva, prava na zaštitu podataka lične prirode i slobode primanja ili davanja informacija. S tim u vezi, CJEU je odgovorio da se nalog upućen provajderu pristupa internetu da uspostavi sistem filtriranja svih elektronskih komunikacija koje tranzitiraju kroz njegov servis, koji bi se bez izuzetka primenjivao na celu njegovu klijentelu, preventivno i na isključivo njegov trošak bez vremenskog ograničenja, kosi sa pravom EU, konkretno sa njenom direktivom 2000/31/CE i suštinskim primenljivim pravima.

C. Komitet Ujedinjenih nacija za ljudska prava

30. U svom opštem komentaru br. 34 o članu 19 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, usvojenom na njegovom 102. Zasedanju (11. - 29. jul 2011.), Komitet za ljudska prava Ujedinjenih nacija izjavio je sledeće:

« 43. Svaka restrikcija na funkcionisanje veb sajtova, blogova ili bilo kog drugog sistema širenja informacija putem interneta, elektronskih ili drugih sredstava, uključujući i srodne sisteme podrške ovim sredstvima komunikacije, kao što su provajderi pristupa internetu ili pretraživači, zakonita je samo u meri u kojoj je

kompatibilna sa paragrafom 3. Zakonite restrikcije bi generalno trebalo da se odnose na specifičan sadržaj; opšte zabrane funkcionisanja koje pogađaju određene sajtove i sisteme nisu kompatibilne sa paragrafom 3. Zabraniti nekom sajtu ili sistemu širenja informacija da objavi neki sadržaj samo s toga što bi mogao biti kritičan u odnosu na vladu ili politički i socijalni sistem koji ta vlada zastupa je takođe inkompatibilno sa paragrafom 3 »

IV. UPOREDNO PRAVO

31. Imajući u vidu da je zakonodavstvo o internetu, u kontekstu brzog razvoja novih tehnologija, posebno dinamično i fragmentirano, čini se teškim da se izdvoje zajednički standardi pravnih elemenata uporednog prava zemalja članica Saveta Evrope. Istraživanja koja je Sud sproveo u zakonodavstvima dvadeset država članica Saveta Evrope (Nemačka, Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Španija, Estonija, Finska, Francuska, Irska, Italija, Litvanija, Holandija, Poljska, Portugalija, Češka Republika, Rumunija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Rusija, Slovenija, Švajcarska) pokazuju da je pravo pristupa internetu u teoriji zaštićeno ustavnim garancijama iz domena slobode izražavanja i slobode primanja ideja i informacija. To pravo se smatra inherentnim pravu dostupnosti informacija i komunikacije, garantovanim domaćim ustavima. Ono uključuje pravo svake osobe da učestvuje u informatičkom društvu, i obavezu država da garantuju građanima pristup internetu. Stoga, skup opštih garancija posvećenih slobodi izražavanja predstavlja adekvatan osnov i za priznavanje prava neometanog pristupa internetu.

32. Posebno, u svojoj odluci od 10. juna 2009. godine (Odluka br. 2009-580 DC), Ustavni savet Francuske jasno tvrdi da sloboda izražavanja danas mora da se shvati tako da uključuje pravo na pristup internetu. On je takođe postavio osnovna načela u oblasti restrikcije pristupa internetu: restrikciju prava na slobodan pristup on lajn servisima javne komunikacije može naložiti samo sudija, po okončanju pravičnog sudskog postupka, i to odmeravajući srazmernu sankciju. Prema Ustavnom savetu, « imajući u vidu prirodu slobode koja se garantuje članom 11 Deklaracije iz 1789. godine, zakonodavac nije mogao [...] poveriti ovlašćenja (da ograniči ili onemogući pristup internetu) nekom upravnom organu u cilju zaštite prava nosilaca autorskih i srodnih prava ». Iz tog razloga, Ustavni savet proglašava neustavnim članove zakona koji odobravaju prekid pristupa internetu u slučaju kršenja autorskih prava bez sudske odluke. Suspenzija pristupa je moguća kao dopunska mera u sklopu kontradiktornog sudskog postupka. Predsednik suda ovlašćen za donošenje privremenih mera/naloga, može ih doneti uz rezervu, kako kaže Ustavni savet, da su « striktno neophodne za zaštitu odnosnog prava »

33. Što se tiče mogućih mera restrikcije u slučaju nezakonitih sadržaja na internetu, u zakonodavstvima evropskih zemalja postoji velika raznolikost pristupa i zakonodavnih mera, koje idu od individualizovane suspenzije pristupa internetu do zabrane pristupa specifičnom sajtu, prelazeći preko brisanja nezakonitog sadržaja. U principu, zaštita prava maloletnika i borba protiv seksualne eksploatacije predstavljaju za većinu evropskih zemalja osnov za preduzimanje odgovarajućih mera restrikcije pristupa specifičnim internet sajtovima (Nemačka, Ujedinjeno Kraljevstvo, Švajcarska i Francuska). Što se tiče običnog kriminala, mere restrikcije pristupa internetu se razlikuju i manje su stroge u šest zemalja (Austrija, Estonija, Finska, Italija, Litvanija, Holandija).

34. Što se tiče dometa mera restrikcije pristupa, postoji, generalno, razlika u zavisnosti od prirode počinjene povrede zakona, odnosno povrede prava intelektualne svojine ili običnog kriminala. Prema izveštaju OEBS, pod nazivom « *Freedom of Expression on the Internet: Study of legal provisions and practices related to freedom of expression, the free flow of information and media pluralism on the Internet in OSCE participating States* », nema opštih zakonskih odredbi u vezi sa blokiranjem pristupa internetu u Austriji, Nemačkoj, Poljskoj i u Češkoj Republici. U odsustvu opštih mera blokiranja pet država su predvidele specifične zakonodavne odredbe za određene vrste kršenja zakona (Estonija, Ruska Federacija, Finska, Holandija, Ujedinjeno Kraljevstvo). Te povrede zakona idu od dečije pornografije do rasizma i govora mržnje, prelazeći preko podstrekavanja na terorizam ili klevete.

35. U Rusiji, iako pristup internetu ne može biti zabranjen na opštem nivou, federalni zakoni mogu odobriti restrikciju pristupa iz specifičnih razloga, npr. iz razloga zaštite temelja ustavnog poretka, morala, zdravlja, legitimnih prava i interesa trećih lica ili kako bi obezbedila odbranu i nacionalnu sigurnost (federalni zakon br. 149-FZ).

36. Što se tiče država koje ne raspolazu zakonodavnim okvirom, bilo opštim bilo specifičnim, kojim bi se propisivalo zatvaranje sajtova i/ili blokiranje pristupa, to odsustvo ne isključuje mogućnost donošenja takvih mera od strane sudije kao ni mogućnost njihove primene na željeni način.

37. Što se tiče mogućnosti osporavanja neke mere zabrane pristupa internetu, ona je usko povezana sa opštim garancijama zaštite prava na primanje informacija i izražavanje. U Azerbejdžanu, Belgiji, Španiji, Litvaniji, Ujedinjenom Kraljevstvu i Češkoj Republici, ne postoje specifične odredbe u vezi sa načinima osporavanja neke mere restrikcije pristupa nekoj internet stranici. Upućuje se na opšte ustavne odredbe o slobodi izražavanja i informisanja ili, u slučaju Ujedinjenog Kraljevstva, na mogućnost « *judicial review* », ako korisnik dokaže da ima dovoljan interes u vezi sa predmetom osporene mere. U Estoniji, zakonodavstvo posebno predviđa mogućnost osporavanja restrikcije pristupa informaciji na internetu pred jednim višim upravnim organom, posebnom agencijom, ili direktno

pred upravnim sudom, kakda se radi o javnoj informaciji za koju postoji obaveza države da je učini dostupnom (« *Public Information Act* »).

PRAVO

I. O NAVODNOM KRŠENJU ČLANA 10 KONVENCIJE

38. Podnosilac predstavke se žali na nemogućnost da pristupi svom internet sajtu kao rezultat mere donete u okviru jednog krivičnog postupka koji nije imao nikakve veze sa njegovim sajtom. On u toj meri vidi povredu svog prava na slobodu primanja i davanja informacija i ideja zagarantovanog članom 10 Konvencije, koji glasi :

« 1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da zahtevaju dozvole za rad televizijskih, radio i bioskopskih preduzeća.

2. Pošto korišćenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva. »

39. Vlada nije iznela svoje primedbe.

A. O prihvatljivosti

40. Sud zaključuje da predstavka nije na očigledan način neosnovana u smislu člana 35 § 3 a) Konvencije. Takođe, nema ni jednog drugog razloga za neprihvatljivost. Stoga je dakle treba proglasiti prihvatljivom.

B. O suštini

1. Teze stranaka

41. Podnosilac predstavke tvrdi da blokiranje Gugl sajtsa (Google Sites) predstavlja indirektnu cenzuru. Tvrdi da je posledica koju je pretrpeo zbog

tog blokiranja, tj. nemogućnost da pristupi sopstvenom sajtu iako ovaj nije imao nikakve veze sa nezakonitim sadržajem zbog kojeg je izrečena mera blokiranja Gugl sajtsa, bila nesrazmerna željenom cilju. Osim toga smatra da se postupak koji je rezultirao blokiranjem Gugle sajtsa ne može smatrati pravičnim i nepristrasnim.

42. Vlada nije iznela svoje primedbe.

2. Obraćanje trećeg lica

43. Pozivajući se na praksu Suda, udruženje *The Open Society Justice Initiative*, iznelo je mišljenje da, budući da je Gugl Sajts domaćin velikom broju podataka i informacija i da, po tom osnovu, može da se poredi sa on lajn arhivama velikih novina ili tradicionalnim bibliotekama, sporna mera se tumači kao prethodna restrikcija objavljivanja. Takođe je istaklo da, iako je cilj mere donete u ovom slučaju bilo blokiranje samo jednog veb sajta koji je širio sadržaj koji je narušavao ugled Ataturka, blokiran je bio pristup celokupnom Gugl sajtsu koji je bio domaćin spornom sajtu. Takva mera, kojom je blokiran pristup tolikoj količini informacija na neodređeno vreme može se okarakterisati kao prethodna restrikcija stoga što sprečava korisnike interneta da pristupe blokiranom sadržaju na neodređeno vreme. Takve, pak, restrikcije bi navodno predstavljale tako veliku opasnost da bi nalagale Sudu najpažljivije razmatranje.

44. *The Open Society Justice Initiative* dodaje da mere blokiranja kojima se sprečava pristup jednoj grupi veb sajtova predstavljaju opasnost od « kolateralne cenzure » i da bi dakle trebalo izbegavati korišćenje takvih sredstava, koja su po njoj nesrazmerna, kada je tehnički izvodljivo ciljati samo sporni sajt. Navodeći primere zemalja članica Saveta Evrope, udruženje ukazuje na to da u Francuskoj, Nemačkoj ili Ujedinjenom Kraljevstvu nikada nije doneta nikakva mera blokiranja internet sajta koja bi bila velikih razmera kao što je slučaj sa merom iz ovog slučaja.

45. Pored ostalog, turski sistem navodno ne daje odgovarajuće garancije protiv samovoljnog postupanja. Tako navodno ne postoji nikakva obaveza o informisanju o takvoj meri provajdera sadržaja ili vlasnika ostalih sajtova pogođenih blokiranjem. Osim toga, navodno su brojna blokiranja veb sajtova koja pogađaju hiljade korisnika naložena u zemlji a da nije primenjena nikakva garancija. Na primer, « YouTube.com », « GeoCities », « Dailymotion » i brojni « Google » servisi su navodno bili blokirani mesecima ili godinama, što je navodno podrazumevalo značajnu « kolateralnu cenzuru ».

3. Ocena Suda

a. O postojanju mešanja

46. Sud primećuje da je podnosilac predstavke vlasnik i korisnik veb sajta preko kojeg, kako izjavljuje, objavljuje svoje akademske radove i mišljenja iz različitih oblasti. Žali se na nemogućnost pristupa svom internet sajtu kao posledicu mere koja je doneta u okviru jednog krivičnog postupka koji nije bio ni u kakvoj vezi sa njegovim sajtom. Radi se, po njemu, o prethodnoj restrikciji, koja se dešavala pre donošenja presude o suštini predmeta.

47. Sud podseća da član 10 ne zabranjuje svaku prethodnu restrikciju objavljivanja kao takvu. O tome svedoče pojmovi « uslovi », « restrikcije », « sprečiti » i « prevencija » koji se u njemu navode, ali i presude *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1)* (26. april 1979, serija A br. 30), i *markt intern Verlag GmbH i Klaus Beermann protiv Nemačke* (20. novembar 1989, serija A br. 165). Takve restrikcije ipak predstavljaju veliku opasnost te stoga nalažu Sudu najskrupuloznije moguće razmatranje. To posebno važi u slučaju štampe : informacija je roba sa rokom trajanja i ako se njeno objavljivanje odloži pa makar i na kratko, postoji velika opasnost da se u potpunosti obezvredi i da joj se oduzme svaki značaj. Osim za periodična izdanja, takva opasnost postoji i za druge vrste objavljivanja koja se odnose na aktuelne teme.

48. Što se tiče značaja internet sajta za vršenje slobode izražavanja, Sud podseća da je, u predmetu *Times Newspapers Ltd. protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1 i 2)*, (br. 3002/03 i 23676/03, § 27, CEDH 2009), već izrekao sledeće :

« [z]ahvaljujući svojoj dostupnosti kao i svojoj sposobnosti čuvanja i širenja velike količine podataka, internet sajtovi u velikoj meri doprinose povećanju dostupnosti vesti javnosti i, uopšteno, lakšem saopštavanju informacija.»

49. Ovakva razmatranja važe i za ovaj slučaj. Zapravo, Sud procenjuje da je Gugl sajts modul Gugla koji omogućava lakše kreiranje i deljenje nekog veb sajta u okviru neke grupe te da stoga predstavlja sredstvo vršenja slobode izražavanja.

50. U tom smislu Sud ističe da član 10 garantuje slobodu izražavanja « svakome » ; i da ne pravi razliku u zavisnosti od željenog cilja ili uloge koju su lica, bilo da su fizička ili pravna, igrala prilikom vršenja te slobode (*Çetin i ostali protiv Turske*, br. 40153/98 i 40160/98, § 57, CEDH 2003-III (odlomci)). On se odnosi ne samo na sadržinu informacija već i na sredstva njihovog širenja, jer bi svaka eventualna restrikcija ovih poslednjih uticala na pravo primanja i davanja informacija (videti, *mutatis mutandis*, *Autronic AG protiv Švajcarske*, 22. maj 1990, § 47, serija A br. 178). Isto tako, Sud je mnogo puta rekao da član 10 garantuje ne samo pravo na davanje informacija već i, za javnost, na njihovo primanje (*Observer i Guardian*

protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 26. novembar 1991, § 59 b), serija A br. 216, i *Guerra i ostali protiv Italije*, 19 février 1998, § 53, (*Zbornik presuda i odluka*) *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I).

51. U ovom slučaju, mera blokiranja sajta proistekla je iz odluke koju je usvojio prvostepeni krivični sud u Denizliju. U početku je to bila preventivna mera koju je sud izrekao u okviru krivičnog postupka protiv jednog trećeg sajta na osnovu zakona br. 5816 koji zabranjuje vređanje uspomene na Ataturka. Ipak, upravni organ koji je bio nadležan za izvršenje pomenute mere blokiranja sajta, a to je bio PTI, zahtevao je da se izda rešenje za potpuno blokiranje pristupa Gugl sajtsu. Odlukom od 24. juna 2009. godine, prvostepeni krivični sud u Denizliju uslišava pomenuti zahtev. Podnosilac predstavke ulaže žalbu na takvu odluku, ali prekršajni sud u Denizliju je potvrđuje, smatrajući da je jedini način da se blokira sajt koji je predmet krivičnog postupka bilo blokiranje pristupa Gugl Sajtsu. Stoga je PTI blokirao pristup celokupnom domenu „Gugl Sajts“, i slučajno sprečio podnosioca predstavke da pristupi sopstvenom sajtu. Na osnovu elemenata predmeta, podnosilac predstavke, tokom neodređenog vremenskog perioda našao se u situaciji da nije mogao da pristupi sopstvenom veb sajtu, a njegovi pokušaji u tom smislu bili su osujećeni odlukom o blokiranju koju je izrekao sud. On dakle može zakonito pretendovati da je pomenuta mera osujetila njegovo pravo da prima i dostavlja informacije i ideje.

52. Dakle u srži ovog predmeta leži uglavnom kolateralno dejstvo jedne preventivne mere koju je sud izrekao u okviru jednog sudskog postupka : iako ni Gugl Sajts kao takav ni sajt podnosioca predstavke nisu bili predmet nekog takvog postupka, PTI blokira pristup pomenutim sajtovima kako bi izvršio meru koju mu je naložio prvostepeni krivični sud u Denizliju. Ova blokada je trebalo da traje sve do donošenja odluke o suštini predmeta ili dok se nezakoniti sadržaj sa sajta koji se nalazio na Gugl sajtsu kao njegovom domaćinu ne povuče (član 9 zakona br. 5651). Dakle ovo je bila prethodna restrikcija, uspostavljena pre presude o suštini spora.

53. Sud smatra da je bez obzira na zakonski osnov cilj ove mere bio da se utiče na dostupnost interneta te stoga povlači odgovornost tužene države po osnovu člana 10 (videti, *mutatis mutandis*, *Vereinigung demokratischer Soldaten Österreichs i Gubi protiv Austrije*, 19. decembar 1994, § 27, serija A n° 302).

54. On takođe primećuje da je sporno blokiranje proisteklo iz jedne zabrane koja je prvenstveno trebalo da se odnosi jedan treći internet sajt. Zbog totalnog blokiranja Gugl sajtsa, ona, de facto, pogađa i podnosioca predstavke, vlasnika jednog drugog veb sajta koji je takođe smešten na tom domenu. Svakako, na radi se o, konkretno govoreći, totalnoj zabrani već o restrikciji pristupa internetu, čija posledica je bila i blokiranje pristupa veb sajtu podnosioca predstavke. Međutim, ograničeno dejstvo sporne restrikcije ne umanjuje njen značaj, tim pre što je internet danas postao za

ljude jedno od glavnih sredstava vršenja njihovog prava na slobodu izražavanja i informisanja : na njemu se nalaze suštinski instrumenti za učestvovanje u aktivnostima i debatama o političkim pitanjima i pitanjima od javnog značaja.

55. Ukratko, Sud smatra da se sporna mera može analizirati kao restrikcija proistekla iz jedne preventivne mere blokiranja jednog internet sajta : u cilju izvršenja pomenute mere, sud je takođe naložio, na zahtev PTI, blokiranje pristupa Gugl sajtsu, na kojem je bio i veb sajt podnosioca predstavke. Tako se podnosilac predstavke našao u situaciji da nije mogao da pristupi svom veb sajtu. Ovaj element je dovoljan Sudu da može da zaključi da je odnosnom merom počinjeno „mešanje javnih vlasti“ u pravo zainteresovanog na slobodno izražavanje čiji sastavni deo je i sloboda primanja i saopštavanja informacija i ideja. (videti, *mutatis mutandis*, *Ayşe Öztürk protiv Turske*, br. 24914/94, § 42, 15. oktobar 2002).

56. Takvim mešanjem krši se član 10, ukoliko nije « propisano zakonom », inspirisanim višim ciljem/evima po osnovu člana 10 § 2 i « neophodno u demokratskom društvu » radi postizana tog cilja ili tih ciljeva.

b. Propisano zakonom

57. Sud prvenstveno podseća da reči « propisano zakonom » iz člana 10 § 2 najpre ukazuju na to da inkriminisana mera mora imati osnova u domaćem zakonu, ali da one takođe imaju veze sa kvalitetom odnosnog zakona : potrebno je da on bude dostupan datom licu koje, uz to , mora biti u stanju da predvidi njegove posledice po sebe, i njegovu kompatibilnost sa vladavinom prava (videti među mnogim drugima *Dink protiv Turske*, br. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 i 7124/09, § 114, 14. septembar 2010). U skladu sa utvrđenom sudskom praksom Suda, neka norma je « predvidiva » kada je sročena dovoljno precizno da joj svako, eventualno uz odgovarajući savet, može primeriti svoje ponašanje (videti, među mnogim drugima, *RTBF protiv Belgije*, br. 50084/06, § 103, 29. mart 2011, *Akçam protiv Turske*, br. 32964/96, § 87, 30. oktobar 2001).

58. Sud primećuje da u ovom slučaju blokiranje pristupa sajtu na koji se odnosi sudski postupak ima zakonski osnov, tj. član 8 § 1 zakona br. 5651. U vezi sa pitanjem da li član 8 § 1 zakona br. 5651 takođe ispunjava kriterijum dostupnosti i predvidljivosti, podnosilac predstavke smatra da je odgovor odrećan, budući da je ta odredba, po njemu, suviše neodrećena.

59. U skladu sa utvrđenom sudskom praksom Suda, da bi se ispunili pomenuti kriterijumi, domaće pravo mora sadržavati određenu zaštitu od samovoljnih kršenja prava garantovanih Konvencijom od strane javne vlasti. Kada se radi o pitanjima koja se odnose na suštinska prava, zakon bi se kosio sa vladavinu prava, koja predstavlja jedno od suštinskih načela demokratskog društva posvećenih Konvencijom, kada ovlašćenje za procenu dato izvršnoj vlasti ne bi bilo ogranićeno. Stoga, zakon mora

definisati domet i modalitete vršenja jedne takve vlasti sa dovoljnom jasnoćim (videti, među mnogim drugima, već navedenu presudu *Sunday Times*, § 49, i *Maestri protiv Italije* [GC], n° 39748/98, § 30, CEDH 2004-I).

60. Ovde se postavlja pitanje da li je u trenutku kada je doneta odluka o blokiranju, postojala jasna i precizna norma koja bi podnosiocu predstavke omogućila da primeri svoje ponašanje u ovoj oblasti.

61. Sud primećuje da sudija može, na osnovu člana 8 § 1 zakona br. 5651, naložiti blokiranje pristupa « sadržajima objavljenim na internetu za koje postoji dovoljan osnov sumnje da, svojom sadržinom, vrše povredu zakona». Član 2 istog zakona daje dve definicije « objavljivanja » . prema stavu 1) « [Objavljivanjem (yayın) na Internetu [smatraće se] svi podaci dostupni neodređenom broju lica preko Interneta », dok ta definicija prema stavu 2) glasi « [Objavljivanjem (yayın) [će se smatrati] objavljivanje na Internetu ». Iako se čini da je pojam « objavljivanje » veoma širok i da može pokriti sve vrste podataka objavljene na internetu, očigledno je da ni veb sajt podnosioca predstavke ni Gugl sajts kao takav ne ulaze u polje primene člana 8 § 1 zakona br. 5651, jer njihova sadržina, u smislu ove odredbe, nije dovedena u pitanje u ovom slučaju.

62. Zapravo, ni Gugl sajts ni sajt podnosioca predstavke nisu predmet sudskog postupka u smislu gorenavedene odredbe. Iz teksta člana 8 § 1 zakona br. 5651 koji se navodi u odluci od 24. juna 2009. godine (gornji paragraf), proističe da se Gugl sajts smatra odgovornim za sadržinu sajta kojem je bio domaćin, iako se u članovima 4, 5 i 6 zakona br. 5651, koji objašnjavaju odgovornost provajdera sadržaja, hostinga i pristupa, uopšte ne radi o pitanju blokiranja pristupa uopšteno kao što je ono koje je naloženo u ovom slučaju. Pored ostalog, nije bilo pomenuto da zakon dozvoljava blokiranje celokupnog internet domena koji omogućava razmenu ideja i informacija, kao što je Gugl sajts. Štaviše, ništa u predmetu na navodi na zaključak da je Gugl sajts bio upoznat na osnovu člana 5 § 2 zakona br. 5651 da je bio domaćin nezakonitog sadržaja ni da je odbio da se povinuje privremenoj meri koja se odnosila na sajt protiv kojeg je poveljen krivični postupak.

63. Sud takođe primećuje da član 8 §§ 3 i 4 zakona br. 5651 daje mogućnost jednom upravnom organu (PTI) da uživa široka ovlašćenja u okviru izvršenja jedne odluke o blokiranju koja je, u početku, doneta samo za jedan konkretan sajt. Okolnosti slučaja pokazuju da PTI može zahtevati proširenje mere blokiranja pristupa bez obzira na to što protiv odnosnog sajta ili domena nije pokrenut nikakav postupak i što nije ustanovljena realna potreba za totalnim blokiranjem.

64. Pored toga, Sud smatra da kao što je navedeno u gornjem tekstu (paragraf 47), takve prethodne restrikcije nisu, a priori, nekompatibilne sa Konvencijom. Da bi mogle postojati moraju pripadati zakonskom okviru koji na veoma striktan način reguliše koliko je široka zabrana, i predviđa

efikasnu sudsku kontrolu kojom bi se onemogućile eventualne zloupotrebe. (*Association Ekin protiv Francuske*, br. 39288/98, § 58, CEDH 2001-VIII, takođe videti, *mutatis mutandis*, (*Uredništvo*) *Comité de rédaction de Pravoye Delo i Shtekel protiv Ukrajine*, n° 33014/05, § 55, CEDH 2011 (odlomci)). U tom smislu, sudska kontrola takvih mera koju bi sprovodio sudija, zasnovana na stavljanju u ravnotežu sukobljenih interesa, ne bi se mogla zamisliti bez okvira kojim bi se odredila precizna i specifična pravila u pogledu preventivnih restrikcija slobode izražavanja (već navedeni *RTBF*, § 114). Međutim, treba primetiti da se prvostepeni krivični sud u Denizliju kada je odlučio da totalno blokira pristup Gugl sajtsu na osnovu zakona br. 5651, zadovoljio pozivom na jedno mišljenje PTI, a da nije ni razmotrio neku manje tešku meru koju je mogao doneti u cilju blokiranja pristupa spornom sajtu (gornji paragraf 10).

65. Pored ostalog, Sud posebno ističe da je podnosilac predstavke, u svojoj žalbi od 1. jula 2009, istakao da je trebalo, u cilju izbegavanja da i drugi sajtovi budu pogođeni pomenutom merom, odabrati metodu koja čini nedostupnim samo sporni sajt.

66. Iz tih razloga Sud primećuje da ništa ne ukazuje na to da su sudije koje su razmatrale žalbu pokušale da odmere različite prisutne interese procenjujući upravo potrebu za totalnim blokiranjem pristupa Gugl sajtsu. U očima Suda, ovaj propust je samo posledica konkretne sadržine člana 8 zakona br. 5651, u kojoj nema nikakve obaveze za domaće sudije da razmotre potrebu za totalnim blokiranjem pristupa Gugl sajtsu i to, vodeći računa o kriterijumima navedenim i primenjenim od strane Suda u okviru člana 10 Konvencije. Zapravo, prethodno navedena obaveza proističe direktno iz Konvencije i sudske prakse Suda. U svojoj odluci sudije su jedino usvojile da je jedini način blokiranja pristupa spornom sajtu u skladu sa odlukom donetom u tom smislu bilo totalno blokiranje pristupa Gugl sajtsu (gornji paragrafi 8, 10 i 13). Međutim, po mišljenju Suda, trebalo je posebno da uvažava činjenicu da takve mere čine nedostupnim veliku količinu informacija čime se značajno krši pravo posetilaca interneta i proizvode značajno kolateralno dejstvo.

67. U svetlu tih razmatranja i provere pomenutog zakonodavstva, kakvo je bilo primenjeno u ovom slučaju, Sud zaključuje da mešanje proisteklo iz člana 8 zakona br. 5651 ne ispunjava uslove predvidljivosti kakve propisuje Konvencija i nije omogućilo podnosiocu predstavke da u dovoljnoj meri uživa zaštitu kakvu nalaže vladavina prava u demokratskom društvu. Pored toga, takav tekst izgleda da se direktno kosi sa paragrafom 1 člana 10 Konvencije, prema kojem prava koja se njim priznaju vrede «i bez obzira na granice» (videti, u istom smislu, već navedeni *Association Ekin*, § 62).

68. Umeđuvremenu, Sud primećuje da je dejstvo odnosne mere bilo samovoljno i da se ona ne može smatrati takvom kao da joj je namera bila samo da blokira pristup spornom sajtu jer je podrazumevala opštu blokadu

svih sajtova smeštenih na Gugl sajtsu. Pored toga, sudska kontrola blokiranja pristupa internet sajtovima ne ispunjava dovoljne uslove za nepostojanje zloupotrebe : domaće pravo ne predviđa nikakve garancije za sprečavanje da neka mera blokiranja koja bi se odnosila na neki konkretan sajt ne bude upotrebljena kao sredstvo za opšte blokiranje.

69. Dakle postojala je povreda člana 10 Konvencije.

70. Imajući u vidu prethodni zaključak, Sud ne smatra za potrebno da u ovom slučaju preispita i poštovanje ostalih uslova iz paragrafa 2 člana 10.

III. O NAVODNOM KRŠENJU ČLANOVA 6, 7 I 13 KONVENCIJE I ČLANA 2 NJENOG PROTOKOLA BR. 1

71. Podnosilac predstavke se žali, pozivajući se na članove 6 i 13 Konvencije, da nije uživao delotvorno pravo žalbe u svrhu kontrole sporne mere od strane suda i sankcionisanja eventualne zloupotrebe od strane javnih vlasti.

U svetlu člana 7, takođe ukazuje na povredu načela zakonitosti kršenja zakona i kazni posvećenog članom 7 Konvencije.

I najzad, na polju člana 2 Protokola br. 1, žali se na povredu njegovog prava na obrazovanje, iznoseći argument da je pomenuta zabrana imala za posledicu njegovo sprečavanje da nastavi svoje doktorske studije.

72. Imajući u vidu da je konstatovao kršenje na polju člana 10 Konvencije (gornji paragraf 70), Sud smatra da je preispitao osnovna pravna pitanja u okviru ovog postupka. Po uvidu u ukupne činjenice ovog slučaja, Sud smatra da nema osnova za odvojeno odlučuje o prihvatljivosti ili o osnovanosti motiva optužbe po osnovu članova 6, 7 i 13 Konvencije i člana 2 njenog Protokola br. 1. (*Recep Kurt protiv Turske*, br. 23164/09, § 70, 22. novembar 2011, i *Kamil Uzun protiv Turske*, br. 37410/97, § 64, 10. maj 2007).

III. O PRIMENI ČLANA 41 KONVENCIJE

73. Prema odredbama člana 41 Konvencije,

« Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci. »

A. Šteta

74. Podnosilac predstavke traži 10 000 evra (EUR) na ime nematerijalne štete koju smatra da je pretrpeo.

75. Vlada osporava taj zahtev.

76. Sud smatra da je na ime nematerijalne štete podnosiocu predstavke potrebno odobriti 7 500 EUR.

B. Sudski i ostali troškovi

77. Podnosilac predstavke takođe traži 3 300 EUR na ime sudskih i ostalih troškova koje je imao usled postupka pred domaćim pravosuđem i ovim Sudom. Takođe tvrdi da mu je za iznošenje sopstvenog slučaja pred domaćim pravosuđem i organima u Strazburu bilo potrebno više od 28 sati rada po ceni od 250 turskih lira (TRY) po satu, koja se može videti iz cenovnika minimalnih tarifa advokatskih komora u Istambulu i Izmiru.

78. Vlada osporava te zahteve.

79. Prema sudskoj praksi Suda, podnosiocu predstavke se mogu naknaditi sudski i ostali troškovi samo u meri u kojoj se ustanovi da su stvarno postojali, bili potrebni i da je njihova visina bila razumna. U ovom slučaju i uzimajući u obzir dokumenta kojima je raspolagao i svoju sudsku praksu, Sud smatra da je suma od 1000 EUR razumna naknada za ukupne troškove podnosioca predstavke i dosuđuje mu je.

C. Zatezne kamate.

80. Sud smatra da je primereno da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centrale banke uvećanoj za tri procentna poena.

IZ TIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* prihvatljivim osnov optužbe proistekao iz neopravdanog prekršaja prava podnosioca predstavke da primi i saopšti informacije ;
2. *Izriče* da je došlo do prekršaja člana 10 Konvencije ;
3. *Izriče* da nema osnova da se posebno razmatra prihvatljivost i osnovanost osnova optužbe proisteklih iz članova 6, 7 i 13 Konvencije i člana 2 njenog Protokola br. 1 ;
4. *Izriče*
 - a) da tužena država mora isplatiti podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca računajući od datuma kada ova presuda bude postala pravosnažna, u skladu sa članom 44 § 2 Konvencije, sledeće sume, koje će biti konvertovane u turske lire prema važećem kursu na dan isplate :

- i) 7 500 EUR (sedam hiljada pet stotina evra), plus svaki iznos koji može biti dugovan na ime poreza, za nematerijalnu štetu ;
- ii) 1 000 EUR (hiljadu evra), plus svaki iznos koji bi podnosilac predstavke mogao dugovati, za sudske i ostale troškove ;

b) da će od isteka tog roka do isplate, ti iznosi morati da budu uvećani prostom kamatom po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke koja se primenjuje u predmetnom periodu, uvećanoj za tri procentna poena ;

5. *Odbija* preostali deo zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na francuskom jeziku, a potom otpravljeno u pismenom obliku 18. decembra 2012, u skladu sa pravilom 77 §§ 2 i 3 Poslovnika Suda.

Stenli Nejsmit
Sekretar

Gvido Rajmondi
Predsednik

Uz ovu presudu priloženo je, u skladu s članovima 45 § 2 Konvencije i 74 § 2 Pravilnika Suda, obrazloženje izdvojenog mišljenja sudije Paulo Pinto de Albuquerk.

G.RA
S.H.N.

Izdvojeno mišljenje nije prevedeno, ali je navedeno na engleskom i francuskom jeziku u zvaničnoj verziji ili verzijama presude. Zvanična verzija presude može se naći u bazi podataka HUDOC koja sadrži predmete iz sudske prakse Evropskog suda.

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2013.

Zvanični jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud, niti Sud snosi bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Prevod može biti preuzet iz baze podataka predmeta Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz kakve druge baze podataka sa kojom je Sud podelio ovaj prevod. Tekst može biti preštampan u nekomercijalne svrhe pod uslovom da se tačno naznači puni naziv predmeta, uz gore navedeno obaveštenje o autorskom pravu i uz pozivanje na Fiducijarni fond za ljudska prava Saveta Evrope. Ako nameravate da bilo koji deo ovog prevoda iskoristite u komercijalne svrhe, molimo vas da se prethodno obratite na adresu publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.